

УДК 32.019.51

Оксана Володимирівна ПЛАТКОВСЬКА,

*доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0011-9290>*

КІНОЛОГІЧНА СЛУЖБА В УКРАЇНІ

Кінологія як наука про собак виникла в останній чверті XIX століття. У цей період у світі розпочалась активна робота з організації ведення переліку собак, виведення нових порід та залучення їх до професійної діяльності.

Поступово собаки активно використовувалися в роботі різних служб: конвойної, патрульно-постової, сторожової, санітарної, їздової, зв'язку, розвідки, міно-пошукової, рудопошукової, газопошукової, пастухової та пошуково-рятувальної тощо.

У 2006 році в структурі МНС України була створена Кінологічна служба, яка взяла на себе функції розвитку пошуково-рятувального кінологічного руху в Україні.

Кінологічна служба МНС України входить до складу аварійно-рятувальних підрозділів (загонів) спеціального призначення оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, спеціальних регіональних центрів швидкого реагування, аварійно-рятувальних загонів при МНС в областях.

Основу Кінологічної служби МНС України складають 10 підрозділів: 1 Спеціальний регіональний центр швидкого реагування (СРЦШР); 2 СРЦШР; 3 СРЦШР; База зберігання, ремонту техніки та аварійно-рятувальних робіт МНС України; ДП «Мобільний рятувальний центр МНС»; Аварійно рятувальний загін спеціального призначення (АРЗ СП) ГТУМНС АР Крим; АРЗ СП ТУМНС у Вінницької області; АРЗ СП ТУМНС у Закарпатській області; АРЗ СП ТУМНС Кіровоградської області; Академія пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля.

Основу типового кінологічного підрозділу складають: начальник пошуково-рятувального кінологічного відділення, 2 кінолога службового собаківництва, водій пошуково-рятувального кінологічного відділення та 4 собаки.

Для служби в поліції найкраще підходять саме німецькі вівчарки, яких вважають найбільш універсальною породою, а також лабрадори.

Останнім часом на допомогу рятувальникам приходять усе більш досконала техніка, але найбільш ефективним і результативним методом пошуку досі залишається кінологічний. Адже собачий нюх та інтуїцію не замінять навіть самі інноваційні технології. Чотирилапий рятувальник здатний уловлювати навіть найслабкіші запахи і відрізнити їх від тисячі непотрібних. Одна собака-рятувальник економить працю десятків чоловік.

Підготовка такої собаки – досить складний процес, що потребує створення відповідної матеріальної бази, методичної роботи, кваліфікованих кадрів.

Специфіка професійної діяльності кінологів-рятувальників на техногенних завалах зумовлена роботою в несприятливих санітарно-гігієнічних умовах, в умовах як високої, так і низької температури навколишнього середовища, з перепадами відносної вологості повітря, необхідністю працювати в засобах індивідуального захисту в місцях, небезпечних для життя, загазованому, задимленому середовищі з високим темпом роботи.

Виділяються основні етапи професійної діяльності кінологів-рятувальників: прийом чергування (добового або щоденного), отримання повідомлення, оповіщення, дії по тривозі, оперативні дії, завершення пошуково-рятувальних робіт.

В усьому світі прийнятими вважаються наступні способи пошуку потерпілих з використанням спеціально навчених собак:

– човниковий пошук: собака йде по ділянці зигзагами від однієї бокової границі до іншої і назад з незначним просуванням уперед, нижнім чуттям обстежуючи територію; кінолог-рятувальник рухається по уявній осьовій лінії за собакою, стежачи за її поведінкою, контролюючи її рух та випадки пропуску якої-небудь частини ділянки;

– вільний пошук: собака рухається по ділянці довільно, без чіткого малюнка, орієнтуючись на повітряні потоки; кінолог-рятувальник не управляє нею, а лише підтримує активність пошуку, знаходячись на височині, з якої видно всю обстежувану ділянку, або йде по центру ділянки так, щоб собака знаходився попереду;

– фронтальний пошук: собака рухається вздовж границі обстежуваної ділянки з навітряної сторони, пронюхуючи верхнім чуттям принесені потоком повітря запахи; кінолог-рятувальник йде із собакою, підтримуючи її увагу.

До найбільш важливих загальних особливостей професійної діяльності кінологів-рятувальників віднесемо наступні:

- недостовірна інформація або повна відсутність її при проведенні оперативних дій;
- ситуація невизначеності завдання;
- незвичність і важкість просторового орієнтування у незнайомій місцевості з обмеженою видимістю та прохідністю;
- інтенсивний темп роботи при дефіциті часу;
- постійне нервово-психічне напруження через несприятливі погодні та санітарно-гігієнічні умови, відсутністю належних умов праці та відпочинку;
- дискомфортний стан через перебування в засобах індивідуального захисту дихання та тіла;
- постійна загроза для життя і здоров'я;
- можливість виникнення панічних настрів внаслідок впливу негативних факторів життєдіяльності (зіткнення з трупами та фрагментами людських тіл, жахливі реалії – зруйновані будівлі, літаки тощо);
- перевага фізичної праці, надмірна рухова активність швидко-силового типу.

Щоденні умови діяльності, в яких доводиться працювати кінологам-рятувальникам, характеризуються сильними психотравматичними факторами.

Список бібліографічних посилань

1. Про Державну прикордонну службу України : закон України від 03.04.2003 № 661-IV : зі змінами; ост. ред. від 04.07.2013 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (дата звернення: 05.11.2018).

2. Про затвердження Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів та Положення про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Міндоходів : наказ М-ва доходів і зборів України від 29.05.2013 № 133 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0133810-13> (дата звернення: 05.11.2018).

3. Богданюк О. Д. Із історії розвитку підготовки офіцерів-кінологів прикордонної служби у період після Другої світової війни. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. праць. Чернівці : Рута, 2006. Вип. 308. Педагогіка та психологія. С. 20–27.

4. Богданюк О. Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2018. 201 с.

5. Була Л. В. Оцінка службових собак, які дресируються по пошуку наркотичних засобів та зброї : дис. ... канд. с/г наук : 06.02.01. Чубинське : УААН, 2017. 171 с.

6. Ковальчук І. С. Актуальні проблеми функціонування і реорганізації правоохоронної системи України. *Митна справа*. 2013. Ч. 2. Кн. 2. № 5. С. 249–254.

Отримано 19.11.2018

УДК 34.096

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

*доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Діяльність поліції безпосередньо пов'язана з використанням різноманітних сил та засобів для досягнення поставлених перед поліцією завдань. Прийняття закону України «Про Національну поліцію» знаменувало новий етап у процесі функціонування усієї правоохоронної системи України. Діяльність поліції отримала новий зміст та принципи, але окрім цього, було дещо змінено порядок та правила застосування поліцією заходів примусу.

В рамках даної доповіді хотілося б зупинити свою увагу на порядку застосування спеціальних засобів, а саме службових собак, в діяльності поліцейських. Так, законом України «Про Національну поліцію» визначено, що спеціальні засоби, як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин. З даного поняття не стає зрозумілим, чи є службові собаки спеціальним засобом, адже собаку не можна вважати пристроєм, приладом або предметом. Навіть вказівка, що міститься у кінці визначення виокремлює тварин з числа